

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Heremi Dei Parae Matris Monasterii In Helvetia Ordinis S. Benedicti

Hartmann, Christoph

Friburgi Brisgouiae, 1612

Rvdolfvs III. Ex Comitibvs Saxi Mesavciae Dominis Abbas Heremitarvm
XXXI. Princeps Imperii Decimvs Qvartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38545

RUDOLFVS III. EX
COMITIBVS SAXI ME-
SAVCIAE DOMINIS ABBAS HE-
REMITARVM XXXI. PRINCEPS IM-
PERII DECIMVS QVARTVS.

MAGNA Rudolfum ad primum dignitatis, & Principatus ingressum cura simul, & anxitudo incessit, durante adhuc inter Tigurinos, & Suintenses contentione, in certum quo pacto suos subditos, & possessiones in vtriusque partis ditione sitos, si in bellum denique erumpant, ab iniuria, & vastatione adferret, conseruaretque. Consideratis omnibus, quia jam Monasterium, & ea, quæ in eorum dominio erant, Suintenses, tamquam aduocatos, tuta, & inoffensa præstituros credebat;

quo ceteros pariter securos, & tectos redderet, cum Tigurinis foedus, & necessitudinē inijt duraturā dum ipsi vita. Conditiones fuerunt, quibus fatebantur Tigurini Abbatem Rudolfum cum eius arce Feficone, & vniuersa eiusdem arcis iurisdictione, & dominio, exceptis, quæ in Suitiorum ditione, & summo imperio erant, in hospitij, & Ciuitatis cōmunionem recipere, & protectionē; ipsum, omnes eius familiares, & domesticos pro ciuibus habituros, defensurosq;. Pollicebatur vicissim abbas arcem Feficonem in Tigurinorū potestate fore, in eam ipsos, & eorum auxiliares recipere, & agitare posse, nullo tamen suo sumptu, aut detrimento; tum vero omnia se officia præstaturum, quæ ab ciue exiguntur, præstaturæ solent: huius quoque amicitia, & ciuilitatis gratiā quotannis aureos Rhēni decem repræsentaturum. Excipit omnia sua priuilegia, & iura quæ ipse, aut sui ordinis præsides in suum Monasterium habent, aut habere debent, & ne hæc conuentio sibi fraudi, damno, aut molestia sit. Factæ vtriusque huius pactionis literæ die natali D. Blasij episcopi martyris, ingredientis Februarij anno nono & tricesimo. Hæc vbi in hunc modum conclusa sunt, Feficonem Tigurini forti præsidio munierunt, & biduo, antequam induciæ, de quibus diximus, exirent, omnes suos subditos, & clientes admonuerunt, parati in bellum essent, quodcumque eius gerendi per easdem inducias facultas erit. Id vbi ad Suitentes perlatum, & Vtznacenses ab Tigurinis opprimendos, frequentesque Bubicone, & Rutti, & per proximos lacu vicinos dispositos milites, fama addidit, vexillum ipsi quoque sabbatho pridie S. Crucis inuentæ, extulerunt, suosque, opportunis vndique locis, constituerunt, apud S. MARADIADEM in monte Ecelio castra fixerunt, forti præsidio ipsius Ecelij culmen occuparunt, Marchiensibus quoque ducem dederunt, & Vtznacensibus: hos opidum suum seruare, illos ad certum locum conuenire iusserunt. Postero die, qui Dominicus erat, & Inuentioni S. Crucis sacratus, cum suis copijs, priusquam quidquam de Suitensibus cognouissent, versus Feficonem Tigurini tetenderunt, ibique castra posuerunt,

A. D. N.

CLV. CD.
XXXIX.

posuerunt, mox circiter mille ad invadendum Ecelium, ne ex eo Suitenses, suis in Marchia, aut Vtznaci auxilio esse possent, expelierunt. Sed cum ab hoste montem præoccupatum, præter opinionem, animadvertissent, haut procul inde ad montis pedē signa constituerunt. Eodem die Vtznacum Glaronenses concesserunt, die sequenti, eodem Liechtensteigenfes, & Incolæ vallis Taurinæ peruenerunt. Sed Suitij eodem die lunæ, non modo Glaronenses ad Ecelium accedere ex fœdere monuerūt, sed reliquos adeo omnes Cōfederatos cum suis copijs aduocarunt. Idem quoque ad Feficonem Tigurini fecerunt: haut deteriorem habere causam, quam contra vulgarent Suitenses. Ad hos etiam literas expostulatorias misere, quibus vim ab ijs sibi fieri, & priuilegia sua violari commemorabant, & ad tribunal Cæsaris pro-uocabāt, quatenus de Ciuitatum Imperij priuilegijs, nisi coram Cæsare disceptari non liceat. Suitij, acceptis eorum literis, de iure se cum ijs certaturos ex fœderum formula, vti sæpe alias, tum quoq; responderunt, aut certè ex compromisso, & arbitrio reliquorū omnium Cōfederatorum. Cum in proposito manere Tigurini cōstituisent, nocte, quæ proximè secuta est, illas copias quæ Feficone erant, diuiserunt, partē ad illos dimiserunt qui ad Eceliū excubabant: reliquā multitudinem ad Marchiam occupandam. De quibus omnibus, posteaquam paullo ante diluculum certior est redditus Itelius Reding Suitensium ductor, continuo ad Marchienses misit, vt contra aduenientem hostem in promptu essent, suaque curarent; eadem celeritate, omnes, quas tum habebat, copias in Ecelium rapuit, metu, ne dejecto eo, quod ab initio illic constituerat præsidio, monte Tigurini, magno in omnem euentū momento, potirentur. Mane iam factō, ad Suitios legati Vraniorum, Siluaniorumque venerunt, rogaruntque, ne cum Tigurinīs tantisper congregarentur, sua mox ad futura signa, & in spe magna esse bellum absque sanguine posse componi. Eadem quoque Lucernenses significarunt, postularuntque. Dum hæc tractantur, & adhuc cū Redingero legati agunt, mox ad Tigurinos,

vt eadem impetrent, profecturi, & interea dispositi Suiten-
 ses summo silentio excubias transigunt, Tigurini, quos in
 Ecelij radice confedisse diximus, ex tanto silentio hostiū abi-
 tum interpretati, iuuenum manum, qui certius aliquid re-
 ferrent, montem subire iusserunt. Hi Suitensium excubi-
 as prætergressi summo & ipsi silentio pene ad ipsa castra suc-
 cessere: Vbi cum jam amplius tegi non possent, in stationes
 pro castris agitantes, re inopinata, sclopetis, & arcubus im-
 missis, eadem mox celeritate ad suos deuoluti sunt. Exor-
 tus tum totis castris clamor ingens, missique subito qui Ti-
 gurinos per montis, & adiectæ siluæ decliua fugitantes per-
 fequerentur. Cæsi que eorum vndecim, alij plerique, abie-
 ctis armis, ad suos infra montem præstolantes delati, cum
 ex eorum trepidatione aduentum hostium crederent, impulsi
 & ipsi, relicto monte, in planiciem tantum non fugientes
 descenderunt, illic, resumptis animis, signa fixerunt, & aciem
 instruxere, subsequentes, vt rebantur, Suitios prælio exceptu-
 ri. Neque in Suiijs mora fuit, maturata & ipsi continuo
 acie, in obstantes progredi, certareque magnopere desidera-
 bant, nisi iidem, qui supra, Vraniorum, Siluaniorumque le-
 gati continuissent. Postremo Tigurini omnes Feficonem,
 Suitij in Ecelium, vnde descenderant se receperunt. Eodem
 quoque paucis post horis ex fœdere, & monitu Glaronensium
 concessere, bellumque Tigurinis indixerunt, tum etiam Vra-
 nij, & Siluanij. Haut minus interea, quæ pacis erant, sum-
 mo studio curabant non solum reliqui confederati Bernen-
 ses, Lucernenses, Salodorenses, Abbatiscellani, sed Imperi-
 alium quoque & Austriacarum urbium, Argentinæ, Basileæ,
 Rhinfeldæ, & aliarum legati, in primis abbas Rudolfus, sæ-
 piusque inducias, nonnumquam diurnas, plerumque tridu-
 anas interponebant, inter irritatos, & sui quosque consilij,
 & iudicij pertinaces. Conclusæ denique, ægrè licet, et ma-
 gno labore, quæ ad festiuitatem Dominicæ ascensionis anni
 sequentis durarent. Castra tum vtrunque soluta, cum in
 armis dies quindecim vtrunque agitassent. Interea, & dum
 hæc, armata manu, disceptantur, ortæ graues Basileæ in

Concilio

Concilio turbæ, alijs Eugenium retinentibus, alijs oppugnantibus, binisque Germaniæ Principum has ipsas ob contentiones conuentibus Norimbergæ, & Maguntiaci nihil repertum, quod partes reconciliare posset. Nam Principes plerique Concilium quidem pro legitimo recipiendum credebant, Eugenij tamen priuationem haut perinde approbant, ne pacis spe omni præcisâ fortè in deteriora prolaberetur. Ipse, orta Ferrariæ hibernis diebus pestilentia, Concilium suum Florentiam transtulerat, primamque illic Sessionem *iv. Kalend. Maij* celebrarat. Cum hoc pacto nulla spes esset, fore vt Concilio Basiliensi reconciliaretur, qui intererant patres, eundem *v. i. Kalend. Iulij* sessione *xxxiv.* tamquam rebellem, & pacis, & vnitatis Ecclesiæ perturbatorem iterum condemnauerunt, dignitateque, & officio suis sententijs exuerunt. Erat, eodem tempore, grauissima annonæ caritas, ingrueratque, vere jam adulto, pestilentia, vnde auertendæ Numinis iræ variæ passim supplicationes decretæ. Celeberrima inter alias fuit illa, quam Senatus Basiliensis circiter *Idus Iulij* ad Heremum nostram, & DEIPARAM Matrem instituit, & ingenti hominum vtriusque sexus multitudine per decem continuos dies frequentauit. Concilij patres ad eam annorum decem indulgentias impertiuere. Post abdicationem Eugenij cum Sessio facta esset noui pontificis causa, censuerunt patres sexaginta dies interponendos iuxta decretum septimæ Sessionis. Causæ tum, & necessitates priuati Eugenij publicatæ. Vbi dies præstituti effluerunt, patres tandem conclaue ad id paratum ingressi. *iii. Kalend. Nouembris* Amedeum Sabaudia ducem, qui, principatu relicto, se in solitudinem Ripallia, sinistra Lemanni ripa, haut procul opido Tonono receperat, pontificem, *Nonis eiusdem mensis*, pronunciarunt, & *xv. i. Kalend. Decembres* Sessione *xxix.* vnanimiter confirmarunt. Missi ad eum legati electionem *xvi. Kalend. Ianuarij* sequentis anni denunciarunt, quam cum recepisset, Felicem se v. nominauit, & ad iter se continuo parauit. Hunc annum, super Felicis electionem, insigniuit Alberti *ii. Cæs. Hungariæ*,

A. D. N.
CIX. CD.
XL.

& Bohemiæ regis, Austriæ ducis vi. Kalend. Nouembris obitus, incredibili omnium pene orbis Christiani populorum desiderio, & luctu, tantam de se spem breui tempore vniuersis fecerat. Obierat paucis ante mensibus etiam Fridericus dux Austriæ senior, qui fuit postremus Principum Austriacorum Heremi aduocatus. Anni quadragesimi pars multa in pacis tractationibus, & crebris Confederatorum conuentibus consumpta, reliqua in apparatu belli. Tertio Kalend. Aprilis, cum paulo antè Francoforti conuenissent, Cæsarem electores nominarunt Fridericum Austriæ ducem iuniorem Ernesti F. Leopoldi qui apud Sempacum cecidit N. Octauo kalend. Iulij D. Ioanni Baptistæ factò tandem Basileam Felix ingressus magno apparatu, & Sabaudia nobilitatis frequentia, coronationem suam ix. kal. Augusti celebravit. Electionem eius probarunt, obedientiamque promiserunt Albertus dux Austriæ Cæsaris frater, Albertus & Stephanus duces Bauariæ, Magnus Magister Borussia, Elisabetha Alberti Cæsar. Vidua, cum suis Bohemiæ, & Hungariæ regnis, Sabaudia, Magna pars Insubriæ, Heluetia. Adhærebant etiam Concilio rex Franciæ, & dux Burgundiæ, suisque prælatis, ne ad Ferriariense, aut Florentinum Concilium transirent, inhibuerant. Fridericus Cæsar, & omnes Electores, multi alij vtriusque Ordinis Germaniæ Principes, neutrales se ad exitum vsque huius contentionis pontificiæ declarauere. Appetente auctumno, cum multo ante mutua inter se commercia, & comæatus Tiguri, & Suitenses prohibuissent, Tigurini non modo Suitijs & Glaronensibus vindemiationes sua in ditione interdixerunt, sed Monasterijs quoque quæ in eorum dominio sita sunt. Vnde multo maxima animorum ab alienatio consecuta. Suitenses iterum Ecclium armis occupauere. Illic agitantibus, pridie Simonis & Iudæ Apostolorum, primo mane, ingens trepidatio allata, Tigurinos Heremum opprimere, & populari velle dispersa voce. Sed medio diei tumultus multo major exortus conclamataque tota Heremo arma, nunciato hostium manum jam ad proximum vicum Schindellege, perrupisse,

incendi-

incendioque villas *Heremi* populari, abigere armenta. Igitur ingens concursus omnium factus. Sed, re explorata, peregrinos *Colonienſes*, & *Lotharingos*, qui longis, vti ferme mos est, ſcipionibus, & haſtilibus nitebantur, & ad *Heremum* voti, & religionis cauſâ aduentabant eſſe compere-re. Non minus interea reliquos *Confederatos Suiſij*, vti arma coniungerent, hortabantur, & ex ſœdere ad ſe in *Ecelium* vocabant. Ipi ſuos legatos dudum miſerant, qui reconciliationem molirentur, diuque in *Heremo* ſubſtiterant, *Suitios* continentes, ne in *Tigurinorum* fines inuaderent. Miſit & ſuos legatos cum *Concilio Felix* pontifex, itemque *Friburgenſes*, *Salodorenſes*, *Argentinenſes*, *Baſilienſes*, alij. Sed cum nihil obtinuiffent, *Suiſij*, & *Glaronenſes* *Tiguri-nis* bellum de nouo indixerunt, & eorum admonitu barones *Raronenſes*, qui tum *Toggenburgum* materna ex hæreditate poſſidebant, *Vtznacenſes*, *Villani*, *Veggenſes* quoq; & *Gerſouienſes*. Nihil hætenus mouerant *Tigurini*; finitimas ſolùm arces, & vicos præſidijs armauerant *Feficonem*, *Bubiconem*, *Elgouiam*. Poſtquam verò de *Suitiorum* factis, & conſilijs, præfectus *Feficonenſis* certiores reddidit, ex vrbe *Feficonem* quadraginta nauibus properarunt, ibiq; *Suitiorum* belli denuntiationem acceperunt. *Suitii* poſtea nihil cunctati, ruptis in *Ecelio* caſtris, cum ſuas *Vranii* quoq; & *Siluanii* copias coniunxiſſent, ex monte in planiciem, & *Tigurinorum* ditionem deſcenderunt, pridie *Nonas No-uembris*. Nocte ſequenti, formata in hoſtem acie *Feficonem* rectè tetenderunt. Ad inopinatum *Suitiorum* aduentum tantus pavor *Tigurinos* inceſſit, vt pleriq; omnes in naues, effuſa fuga, ſe receperint, paucis è proximis vicis ad cuſtodendam arcem relictis, ductu *Ioannis Zolleri*, & *Ioannis Bruneri*. Sed *Feficonenſes*, & cæteri circumvicani, poſtquam *Suitios* ſignâ ad ſe ferre, & in *Tigurinis* nullam magni præſidii ſpem ſuperelle perſpexerunt, ſubitò ad *Rudolfum* abbatem, tamquam legitimum Dominum, miſerunt *Raperſuillam*, vbi ſe, cum nonnullis è ſuis, per hoc bellum receperat, qui ab eo opem, & ſubſidium implorarent, ro-

garentquè

garentquè, suâ apud Suitios, & eorum socios auctoritate tantum posset, ne per incendia eorum villæ, & ædes populentur, aut licentiâ militari diripiantur. Rudolfus etsi eodem vicanos sæpius refractarios, & insolentes antea expertus erat, parumq; in se, & monasterium fidos, & adfectos, tamen solita in suos benivolentia injurias, & ante facta, tam necessario tempore, præteruertendum ratus, Feficonem acceleravit, ducibusque Tigurinis, qui ad huc aderant, arce decederent imperavit, cum obsecuti essent, & iam Suitenses appropinquarent, illis obuiam Rudolfus processit, & ne vicos popularentur deprecatus, omnes suos subditos eandem quam Tigurinis iureiurando promiserat fidem, Suitijs, tamquam aduocatis, præstare iussit. Hoc modo deditioe arcis, & vicorum facta, & Vicanis in fidem receptis, (sacramentum autem Rudolfo, tamquam legitimo Domino, dixerunt, Suitijs verò ea omnia officia, & obsequia polliciti sunt, quæ hactenus Tigurinis exhibuerant) cum firmum præsidium in arce reliquissent, Suitenses cum socijs per vicos Frienbach, & Volrau Richtisvillam processerunt, ibique castra fixerunt, eo reliqui Volruuiæ, & proximorum vicorum incolæ accesserunt, & vti Feficonenses Suitijs iusiurandum fecerunt. Erant verò hi omnes vici, Volrau, Frienbach, Fefico, multique alij vicini Heremo subiecti, & annexi, partim dono Othonis M. Imp. partim hæreditate beati Adalrici, aut rursus precio comparati. Sed dum Richtisvillæ paululum morantur, Lucernenses, iam quoque ad vicum vsque Frienbach peruenisse in eorum auxilium ingenti lætitia cognouerunt. Igitur iam multo ardentiores, cum precibus Hugonis Comitis Montisfortis ordinis S. Ioannis Hierosolymitani per Germaniam Magistri generalis dedissent, vti ab eiusdem vicis Vedisvilla, & alijs temperarent, vltius Tigurum versus, sinistra laci ripa, progressi, Horgam, Talvillam, & alios vicos, populabundi omnia, nemine resistente, VII. Idus Nouembris Kilbergam peruenerunt, ibique iterum castra collocarunt. Secuti eos Lucernenses, Vranij, & Siluanenses. Eodem tempore occuparunt Tugini liberum officium Tigur-

um Tigur-

um Tigurinatorum cis Albim situm. Et Bernenses quoque forti manu Altisvillam ad amnem Sillam signa portarunt, Sui-
tijiisque adesse se auxiliares renunciarunt. Ita omnes con-
tra Tigurinos Suietorum admonitu, & precibus Confedera-
ti diuersis locis in armis erant, copiasque contulerant, ho-
minum in presentia millia sex, & sexcenti. Ab altera parte
barones Raronenses, cum Toggenburgiensibus, & alijs, pe-
ne totum Comitatum Kiburgensem in potestate redegerunt,
arce Kiburgi excepta. Grueningam quoque opidum, & ar-
cem deditione acceperunt, quam Bernensibus Suietij dono
dedere, quo celerius Tigurini, tamquam tot opibus impares,
ad pacem inclinauerunt, induciasque in aliquot dies petie-
runt, dum colloquio inter se facto de re communi transige-
retur. Adfuerunt quoque tum Imperialium urbium Basileæ,
Constantiæ, Vlmæ, Rauenburgi, Lindaugiæ, Iberlingæ, S.
Galli, cum ampla auctoritate legati, Hugo etiam Montfor-
tius, de quo diximus, & Ioannes baro ab Heuue nomine suo,
& fratris Heinrici episcopi Constantiensis. His concilianti-
bus, pax tandem conclusa, multis conditionibus, in quibus
fuerunt, Feficonem, Volruuiam, Hurdam, Vfnaugiam, cete-
ros eius tractus vicos, quia Heremitarum erant, Suietij eorum
protectores, & aduocatis permansuros. Castra mox vnde-
que soluta xi. kal. Decemb. & finis primi belli impositus,
quo pauca factæ cædes, neque enim plures quam duode-
cim omnino interfecti, sed ingens ditioni Tigurinæ vastitas
allata. Anno quadragesimo primo, kal. Iulij Sefs. XLIII. insti-
tutum in sequentem diem festum Visitationis Mariæ patrum
Basiliensium decreto. Causæ additæ, quia præter quod indices
maiores orbi Christiano imminere calamitates, quæ eo ma-
gis omnes ad invocandum, propitiandumque diuinum Numen
accendere debent, æquum quoque videbatur singularem DEIPA-
RÆ lætitiæ annua memoria celebrare, quam ea potissimum
hausit, cum ad cognatam Elisabetham, spiritus sancti admoni-
tu, inuisit grandida grauidam, ingenti utrimque miraculo, quod
& virgo concepisset, & sterilis, illa DEI filium, hæc hominum
filiorum omnium præstantissimum, quo etiam tempore Ioannes

Christum

A. D. N.
CLO. CD.
XLI.

Christum seruatore[m] primus omnium e[m] matris vtero adora-
uit, insolitoq[ue] motu, quam inde hausit letitiam manifestauit.
Dies huic celebritati, vt diximus, declaratus eiusdem mensis
secundus. Ceterum etiam si Tigurini ditionem suam pene to-
tam receperant, pacemq[ue] cum ceteris Confederatis haberent,
tamē accepta p[re]terito bello damna haut dū satis concoque-
re poterāt, & de vlciscendis à longe consilia agitabant, aucto-
ribus maxime Rudolfo Stuffio burgimagistro, & Michaële
Graffio archigrammateo, quorū auctoritas apud populum
nondū euiluerat, etsi p[re]teritū bellū ex sententia minus pro-
cesserat, cuius concitores maximē ferebantur. Sed omnia re-
voluentibus nullam omnino paria faciendi rationem incele-
ligebant, quam si Principes Austriæ sibi conciliarent, quod
non difficilē rebantur, insita principum clementia, & osten-
sis, ex sua amicitia, & coniunctione, amissa quondam re-
cuperandi varijs commoditatibus. Igitur circiter Kalend.
Februarij anni sequētis ad Fridericum Cæsarem legatos mi-
serunt Heinricum Schuendi, eo anno, Burgimagistrum, &
quē supra memorauimus Michaëlem Graffium, cum mādatis
nihil omitterent donec Principem in suas partes adducerent.
Legati Cæsarem Ratisbonæ repertum ad Aenipontem cum
secuti essent, & omnia de se, & suis polliciti essent, restituti-
onem quoq[ue] Comitatus Kiburgiēsis addidissent, & quæcumq[ue]
ex domo Austriaca haberent, Cæsarem aliquantum p[er]mo-
uere. Igitur cum se porro comitarentur iussisset, Francofur-
tum tetendit, inde Coloniam, & Aquisgranum, vbi coronam
regni Germaniæ accepit xv. Kalend. Iulij. Eodem die, vti
petierant, foedus perpetuum cum Tigurinis fecit, signa-
uitque multis vtrimque conditionibus. Aquisgrano Fran-
cofurtum redijt, frequentemq[ue] Principum, Ciuitatumq[ue] Im-
perij conuentum habuit. Eo cum Confederatorum cetero-
rum legati venissent priuilegiorum suorum cōfirmationem
petituri repulsam tulere, nisi Ergoviam restituisent domui
Austriacę cōtra quinquaginta annorum pacem armis adem-
tam. Salodorenses tamen, quia in ea partem non habe-
bebant, quæ petierunt, obtinere. Francofurto iterum

Rhen

A. D. N.

15. CD.

XII.

Rheno aduerso, in Elfatiam, & Brisgouiam ascendit, Friburgum, Rhinfeldam, postremo Tigurum xiii. kal. Octobris, mille equis ingressus, ingenti omnium Tigurinorum lætitia, adparatu, & applausu in nostro inibi palatio diuertit. Nono Kalend. eiusdem mensis illi Tigurini obedientiam primo, tamquam Romanorum regi, præstitere, post etiam nouum foedus iurauere. Iisdē diebus, Sabbatho scilicet post Matthæi Apostoli, & Euangelistæ sacramentum quoq; Tiguri præstitit Friderico, tamquam Princeps Imperij abbas Rudolfus, ab eoq; Regalia, & Feuda Imperialia, solitis ceremonijs, accepit, regni eius anno tertio. Eodem die, & loco priuilegia, iura, instrumenta, honores, & dignitates Monasterij nostri à prædecessoribus suis Romanis regibus, & Imperatoribus, alijsque Principibus, & pijs fidelibus data, & concessa, itemque nostros subditos, annexos, instituta, consuetudines, bona, & possessiones, inprimis ne Heremitæ, & eorum subditi ad externa iudicia vocari, & trahi possint, & proscriptos uti retinere possint, ex Caroli quarti Imperatoris rescripto, uti hætenus possederunt, confirmauit, renouauit, & perpetuo valere, pollereque iussit, auctoritate regia. Postremo quo tutius, & quietius DEO omnipotenti, Virgini-que eius Matri, seruire, & diuino cultui attēdere melius possint, ipsum Rodolfum, Heremitas, eorum subditos, & quidquid ad Monasterium pertinet in suam singularem, & Imperij protectionem recepit, & nequid contra ea omnia quisquam tentare audeat, poenam ijsdem priuilegijs, & instrumentis insertam proposuit. Ceterum cum Tiguri ad pridie vsque kalend. Octobres perdurasset, & Raperuillanos, qui ab Concilij Const. tempore in tutela Imperij fuerāt, Domui Austriacæ reuindicasset, Tigurinisque, quibus cum perpetuo dissidebant, reconciliaffet, Vitodurum profectus, & inde Badā, peragrata Argouia, Salodorū, Bernamq; & postremo Friburgum tetendit. Ibi aliquamdiu substitit. Ibi quoque repulsam Cōfederati, qui eo aduenerant confirmationē suorum rursus priuilegiōrū petitū, retulere. Friburgo Losannam, mox Geneuam, & per Burgundiā, Vfontionē, postremo Basileā in. Idus

Nouemb. peruenit. Paucis quoq; diebus Basileæ absumtis, nam parum cum Basiliensibus, & nouo Pontifice conueniebat, Constantiam se recepit, & ibi quoq; cum Confederatorum priuilegia confirmare recusasset, nisi Argouia restituta, aut lite deniq; coram Imperij principibus, qui in eius comitatu erant, euieta, ad Oenipontem reuersus est, cum Tigurinos suis Præfectis attentius cōmendasset. Interquos præcipui erāt Gulielmus Marchio Hochbergæ quem Elsatæ, Brisacæ, Harcinæ & adiunctis Austriacis provincijs præferebat; Iacobus Dapifer à Valdburg Imperialis per Sueuiam aduocatus, Gulielmus, & Hemmo barones à Grueninberg, Thuringus ab Halvil, nonnulli alij. Si bellum propter Tigurinos ingruat, Gulielmum Marchionem generalem ductorem nominauit: Tigurinis Thuringum ab Halvilla designauit. Postquam Cæsar discessit Marchio Kiburgiensis, nomine Cæsar, & Principum Austriacorum sacramento adegit xxiii. Decembris. Natalitijs diebus cum Tigurum descendisset, petentibus Tigurinis, quia haut dubium bellum Confederati minabantur, Thuringum præfecit. Raperuillanis pariter volentibus firmum præsidium imposuit. Sacramentum Thuringo præstiterunt Tigurini ix. Kalend. Februarij anni quadragesimi tertij, cruceque, belli tesseram, rubras adsumserunt, Austriacis frequentari solitas, cum eo vsque, vti reliqui Confederati, albas portauissent. Factum quoque varij cōuentus, interpellantibus maxime Bernensibus, & Salodorensibus. Frequentissimus apud Heremum fuit kalend. Mai. qui tamen etiam vanus fuit, Tigurinis fædus Austriacum retinere volentibus, & reliquis Confederatis contra pugnantibus, maxime Suitsibus, qui id contra antiqua, quæ secum habebant fædera conceptum, inquitque adseuerabant, proinde Tigurinatorum amicitiam, & necessitudinem penitus respuebant, nisi Austriaco fœderi renunciaissent, aut posse habere, jure euiessent. Postremo tamquam fæderis, & fidei, iuramentique infractoribus Suitsij Tigurinis bellum denunciarunt, & simul Gulielmo Marchioni, tamquam socio, & Austriaco Præfecto, Fe-

ficonem-

A. D. M.
CIX. CD.
XLIII.

ficonemque xv. Kalend. Iunij copias duxerunt. Excitatum inde alternis cladibus funestissimum, & diuturnissimum bellum. Suitij celebrem illum Rapersuillensium pontem sublicium incenderunt; at illi proximum Suitiorum vicum Hurdam. Vtrimq; apud vicum Frienbach congressi paucis post diebus, & multi interfecti, repulsi tamen Rapersvillenses. Securæ quotidianæ postea prædationes, Vulnera, captiuitates, vt inter vicinos, & infensos. Ab altera parte, comperto Tugiensem agrum ab præsidio Hirtzelij Tigurino peruastari, crebrasq; fieri inde excursiones, Tugium signa Lucernenses, Vranij, & Siluanij tulerunt, dejectoque magno impetu, & multis vtrimque vulneribus Hirtzelienfi præsidio, arma longè, lateq; per ditionem Tigurinam circumtulerunt, & pene totam, paucis diebus subegerunt. Inde domum, quia oppugnando Tiguro, & Rapersvilla necessaria deerant, rediere. Austriaci contra & Tigurini Comitatus Badensem, & Toggenburgensem pene vniuersos populati, ingentem prædam pecorumque, & mortalium fecere. Bremgarte etiam opidum prope insidijs obtinuerunt. Ea res maximè Confederatos rursus domo extraxit. Copijs inter se diuisis, pars Lauffenburgum Austriacum opidum; ceteri Tigurinos oppugnatum concessere: Et hi quidem primo præsidium Tigurinum in Albi positum profligarunt, monteque deiecerunt, cuius versus urbem trepidatio & fuga, ita ciues concussit, exanimavitq; vt omnes subito portis copias in hostem, quem maxime appropinquare fugitiui memorabant, produxerint, & ultra Sillæ pontem in aciem cœgerint. Commissum subito prælium, cæsi que iterum, & in fugam acti Tigurini, sed longè jam ampliori cæde, & strage, parumq; absuit quin mœnibus, eodem impetu, exuerentur. De hoc prælio varia deinceps scripsere, quæ neque refutauerim, nec adserere est animus. Pleraq; in medio relinquo. Interfecti è Tigurinis præcipui nominis Stussus Burgimagister, & archigrammateus Grafius, quibus & belli plerique causam, & stragis culpam attribuerunt. Etsi verò, hac insigni victoria, Cōfederatis patrandi breuiter belli magna spes inciderat, tamè Tigurum, eo tem-

pore, oppugnare reueriti, vastatis & incensis suburbanis, Rapersvillam copias traduxerunt, & 1v. Kalend. Augusti circumfedere, oppugnaveruntque plures per dies omnibus machinis, invicta ad has & intrepida praesidij, & civium virtute. Tolerauerat Rudolfus abbas initio belli, & interea, ingentes sumtus, & labores pacificandis partibus. Sed posteaquam Rapersvillam valide, & pertinaciter oppugnari, & posse euerti eximium, & sibi obnoxium maxime opidum intellexit, in castra cum Friderico barone ab Heuue accelerauit, pacemque iterum, aut inducias saltem flagitauit. Pacem Confederati, quia Bernenses in eadem causa erant, neque aderant, recusauere. Inducias tamen instantius petijt, & interim fore tempus iterum de tota controversia disputandi, operamque in ea re, si opus sit, etiam Henrici episcopi Constantiensis, ipse, fraterque eius Fridericus promiserunt. Cum Suitij, & Glaronenses, ante Rapersvillae excidium, conditiones quascumque respuerent, reliquos vero Confederatos, quia maximas iam impensas fecerant, inducias non abhorreere Rudolfus animaduertit, episcopum, qui eadem de causa Tigurum aduenerat, subito certiozem reddidit eorum quae apud Confederatos repererat. Igitur in castra breui & ipse episcopus transuectus, sua auctoritate, & abbatis studio, & sollicitatione, inducias inter partes conclusit 1v. Idus Augusti ad 1x. vsque Kalend. Mal sequentis. Conditiones paucae fuerunt, in quibus postrema obligabat partes ad conuentum, quandocumque Badam episcopus indixisset. Hoc modo Rapersvillensis obsidio soluta, & egregium opidum Rudolphi cura, & gratia ab praesentissimo excidio ereptum. Anno quadragesimo quarto incunte, Henricus episcopus diem xxii. Aprilis proximi, quo Badae conueniant, partibus denunciauit, fuitque conuentus Austriae nobilitatis frequentia, Principumque Imperij, & Ciuitatum, Concilij ad hoc Basiliensis, & omnium Confederatorum legationibus longe celeberrimus: sed nullo tum quoque profectu, eadem, quae prius, partium contumacia: Tigurinis factus Austriacum retinere volentibus, & de ceteris controuersis

A. D. N.

CLO. CD
XLIV.

jure li-

jure libero, nullisq; foederum legibus obstricto, apud quamcumque Imperialem urbem certare paratis: & reliquis Confederatis Austriacum foedus omnino antiquandum censentibus, & de reliquo ex foederum formulâ disceptandum. Arma igitur, quam primum induciarum terminus adfuit, utrimque resumta, & multo acerbius, atrociusque exercita. Griffensee enim opido, & arce, post aliquot dierum obsidionem, ab Confederatis v. i. Kalend. Iunij ditione occupata, Ioannem nobilem à Landenberg qui pacto dediderat, & ne qua uis sibi, aut suis adhiberetur; cum vno & sexaginta præsidiarijs, postero die, capitali supplicio adfecerunt, totumque circumjectum agrum igne vastarunt, arces nonnullas euerterunt. Austriaci contra circiter Nonas Augusti, duce Thoma à Falckenstein, & Ioanne à Rechberg opidum Bernensium Bruck, siue pontem Arulæ insidijs invaserunt, direptumque, & populatum incenderunt, opidanos potissimos in arcem Farnsberg captiuos traxerunt, Gruningam ditionem ferro quoque & flamma exciderunt. Sed Farnsbergam Bernenses, Salodorenses paucis post diebus obsedere. Eo quoque reliqui Confederati ab castris Tigurinis auxilia submiserunt. Ita vndique valide obsessi, oppugnati, & pene ad postrema redacti, nisi Rechbergensis ex arce, tabellionis habitu, per hostium munitiones elapsus, opem ab Delphino, quem ex Gallia Austriaci acciuerant, accelerasset. Etis, quo cæpta oppugnatione retraheret, x. kalend. Septembris copias Basileæ admouit, partem versus Farnsbergam misit. Confederati intellecto utrimque periculo, & jam ad Prata lata hostem promouisse, quanta maximè potuerunt celeritate obuiam incessere, fufisque apud Prata lata hostibus, & ultra amnem Birsam profligatis, in reliquam Delphini aciem, quæ in altera fluuij ripa restiterat, impetum fecerunt, magnaq; facta strage, cum è suis etiam fortissimum quemque amisissent, multitudine tamen hostium vrgerentur, vicina ædificia, & muro cinctos hortos munitioni cæpere. Sed ex illis etiam locis sagittis, & tormentis ejecti, extremo conatu, & jam vita abjecta, in con-

fertissimas Delphini phalanges procurrerunt, caesi que omnes sunt & oppressi, nemine inulto. Desideratis è Delphini exercitum multo pluribus. Audita suorum internecone, & qui apud Farnsbergam remanserant, & qui Tigurum oppugnabant, tantum non fugientes, utramque obsidionem deseruete. Multa postea fuerunt excursiones, & populationes, pugnae etiam; Et apud Erlibach Tigurini cum Suijjs, & Glaronensibus, qui eo nauibus vecti indemias vastabant, multis interfectis, in nauigia eos iterum repulerunt. Interjecta tum quoque pacis Constantiae tractamenta, Concilij praecipue auctoritate, & Heinrici episcopi opera, sed exitu vana, militibus limitaneis interim frequentes pugnas inter se conferentibus, & Tigurinis rerum successu clatis. Sequenti anno cum Tigurum Albertus dux Austriae venisset, magnamque spem feliciter defungendi belli attulisset, Tigurini varios hinc inde excursus, & populationes fecerunt, Aquensem Comitatum vastarunt, opidum saepius aggressi sunt, ditionem transalbinam receperunt. Tigurum fines perstrinxerunt, Vilenfes ceciderunt. Parata utrimque ad lacum multitudine nauium, saepius quoque aquis certatum. Confederati vero ultra etiam Rhenum progressi multos Comitatus, s. Petri vicos populati sunt, paucis data pecunia integris remanentibus. Alij Sanctionem oppugnarunt, Saxum Rhinfeldense expugnarunt, Tigurinos apud Voltruuia profligarunt. Nihil postremo toto anno non hostile exercitum, varia plerumque fortuna, saepius Confederatis aduersa, maximam partem mixta. Anno quadragesimo sexto ineunte, Tigurini apud Vilam cladem acceperunt, repulsi ab opidanis ab manibus, & infugam acti. Et Confederati Austriacos Rogatij seordius agitantes ex improviso oppreserunt, magnamque caedem eorum ediderunt, plures in fugam pulsos Rhenus hausit. Duo hi fuere huius teterrimi belli congressus. Postremo componendi eius curam suscepit cum Rudolfo abbate Hugo Montfortius Vedisvilla Commendator, subitoque cum partibus supra lacum colloquio, inducias aliquot mensium obtinuit. Summam postremo transactionis

& pacis

A. D. N.

CL. CD.
XLV.

A. D. N.

CL. CD.
XXVI.

& pacis generalis suscepit Ludouicus palatinus Rheni. Is cōuentu Constantiensi, præsentibus multorum Principum, & Ciuitatum legatis, pacem confecit feria v. pentecostes. Iuris actio inter Austriacos & Confederatos Vlmam: inter Tigurinos, & eosdem Cōfederatos ad Solium Cæsaris translata. Inde apud Heremum, sequenti anno, fæderis Austriaci abrogatione xiii. Iulij finita. Quinto Idus Ianuarij, anni quadragesimi septimi discessit cum aulico suo Comitatu Basilea pontifex Felix versus Lausannam, ducentibus magna celebritate, & frequentia Basiliensibus primo, mox Salodonsibus & Bernensibus. Septimo kalend. Martij sequentis vita defuncto, & pontificatu Eugenio, qui Romæ aderant, Cardinales Nicolaum v. Pontificem declararunt contra Felicem, qui traducto in partes Cæs. Friderico facile dignitatem obtinuit apud vniuersos. Acti tamen adhuc pro reconciliatione vtriusque pontificis aliquot Conuentus, præsentibus Cæsaris & regum Franciæ, Angliæ, Siciliæ legatis. Rudolfus verò abbas pace deniq; in Heremo inter Tigurinos & Confederatos 11. Idus Iulij, vt diximus, magno labore, & eius præcipuè auctoritate, & opera comparata & latitia ingenti, & congratulatione excepta, laudataque, multis exhaustis curis & animi doloribus inter suorum excidia, & sui Monasterij calamitates, ætate jam graui, & valetudine, in morbum autumno sequenti, incidit, quæ ipsum exhaustit, pridie Idus Septembris. Erat Ioannis Comitis Saxi Mersauiciæ domini, & Annæ comitissæ Verdenbergensis filius. Præter Geroldum quem in Monasterio eduxit puerum & post etiam præfuit, habuit alium fratrem Heinricum, qui in Comitatu, & bonis paternis successit. Lectus in eius locum Franciscus 1. ex Baronibus ab Hohenrechberg.

A. D. M.
CD. CD.
XLVII.